

**МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ У
ТРАНСФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ**

Досліджено основні тенденції функціонування ринку праці в період трансформації економіки України під впливом наслідків світової фінансово-економічної кризи. Запропоновано ключові напрями реформування системи зайнятості на принципах соціального партнерства на основі раціонального поєднання ринкових механізмів та державного регулювання ринку праці. Акцентовано увагу на превентивних заходах регулювання ринку праці – зокрема, удосконаленні системи профорієнтації з метою побудови якісної системи неперервної професійної освіти, яка сприятиме зростанню рівня зайнятості в перспективі.

Постановка проблеми. Перехід суспільства до постіндустріального етапу розвитку передбачає формування інтелектуальної економіки, в якій головна роль належить людині. Якість трудового потенціалу визначається характером формування та реалізації професійного, інтелектуального потенціалу кожної людини, що значною мірою залежить від обґрунтованості професійного вибору та успішності здобуття професії (спеціальності). Ступінь реалізації людиною власного потенціалу знаходиться в прямій залежності від можливостей функціонування ринку праці: підвищення ефективності функціонування ринку праці сприятиме як реалізації людиною свого потенціалу, так і зростанню на цій основі економіки країни. Проте глобальна фінансово-економічна криза та її наслідки означають, що світова економіка стикається з перспективою зростання тривалого безробіття, поглиблення бідності й нерівності, а докризовий рівень зайнятості відновиться лише через кілька років після поліпшення економічної ситуації [5, с. 10].

Сучасний ринок праці в Україні функціонує з урахуванням усіх аспектів соціально-економічного й політичного розвитку, в тому числі і наслідків фінансово-економічної кризи, та фокусує в собі найгостріші проблеми суспільства. В Україні просте відтворення попереднього рівня зайнятості буде недостатнім для того, щоб ефективно сприяти створенню потужної економіки. Тому необхідним є розроблення й прийняття комплексу заходів, що ґрунтуватимуться на міжнародних стандартах у сфері соціально-трудоких відносин та дозволять не тільки знизити негативні наслідки кризових явищ на діяльність вітчизняного ринку праці, але й реформувати систему зайнятості, привести професійний і освітній рівень економічно активного населення у відповідність до вимог ринкової економіки.

Стан вивчення проблеми. Питання теорії та практики формування і функціонування ринку праці, розвитку й використання трудового потенціалу, пошуку шляхів зростання рівня зайнятості в сучасних умовах глобалізації та кризової і посткризової ситуації розглядають в останніх дослідженнях вітчизняні вчені, зокрема В. Близнюк, Н. Гаркавенко, О. Грішнова, Л. Смельяненко, Е. Лібанова, П. Мазурок, М. Махсма, В. Міненко, В. Онікієнко, І. Петрова, В. Покришук, Т. Рябоволик, В. Федоренко, А. Шахно та ін. Специфічні особливості формування і розвитку молодіжного сегменту ринку праці з метою більш ефективного використання нагромадженого в ньому трудового потенціалу розкривають Н. Анішина, К. Бондарчук, Т. Буда, Д. Вальтова, Т. Заяць, В. Жаховська, М. Корчун, В. Онікієнко, Л. Ткаченко.

Ринковий механізм надає широкі можливості щодо реалізації власного потенціалу людини, втім висуває певні вимоги щодо особистої відповідальності за вибір напрямку і способу прикладання зусиль. В кризовий і посткризовий періоди розвитку економіки ситуація з працевлаштуванням і реалізацією трудового потенціалу ускладнюється мінливістю і невизначеністю перспектив. Тому виникає нагальна потреба у всебічному аналізі та опрацюванні методологічних аспектів регулювання ринку праці і забезпечення продуктивної зайнятості з метою досягнення найбільш повного використання людських ресурсів суспільства в умовах посткризового розвитку економіки і суспільства.

Мета дослідження. Полягає у висвітленні чинників, які впливають на рівень зайнятості населення в цілому і молоді зокрема, та обґрунтуванні необхідності

модернізації механізмів реалізації державної політики на ринку праці в умовах сьогодення з урахуванням регіонального аспекту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій засвідчує значний інтерес науковців до проблем розвитку ринку праці на сучасному етапі, удосконалення інструментів державної політики зайнятості, спрямованої на забезпечення продуктивної зайнятості та попередження стрімкого зростання безробіття шляхом введення в дію як ринкових, так і неринкових механізмів, що сприяють встановленню динамічної рівноваги попиту та пропозиції робочої сили на ринку праці [3, 6, 10, 11, 12, 14, 16]. Пріоритетного значення набувають заходи активної політики зайнятості [1, 2, 13, 15]. Наголошується, що реалізація інтелектуального і професійного потенціалу людини значною мірою залежить від обґрунтованості професійного вибору та успішності здобуття професії (спеціальності), можливості постійного підвищення компетентності [1, 4, 7, 15]. Суттєві зміни у сфері зайнятості по-новому ставлять питання про сутність, роль і значення професійної орієнтації та якісної системи безперервної освіти.

Значна увага приділяється проблемам працевлаштування вразливих верст населення, зокрема теоретико-методологічним засадам формування і розвитку молодіжного сегменту національного ринку праці в умовах економічних трансформацій [8, 9, 16].

Дослідження проблем безробіття підтверджує необхідність подальшого удосконалення механізму реалізації декларованих в законодавчих актах і державних програмах заходів зростання економічної активності й рівня зайнятості. Освіта, професійні знання повинні відігравати визначальну роль у забезпеченні зайнятості в ринкових умовах на безперервних засадах, що вимагає відповідної професійної підготовки, заснованої на науково обґрунтованій системі професійної орієнтації. Об'єктивно оптимізація системи професійної орієнтації, в першу чергу – молоді, постає як нагальне завдання активної політики зайнятості.

Вищенаведене зумовлює потребу активізації досліджень з проблем розвитку ринку праці в період рецесії та модернізації механізмів провадження заходів активної політики зайнятості, що сприяють збалансуванню освітньо-професійного рівня робочої сили та вимог ринкової економіки в регіональному розрізі.

Викладення основного матеріалу дослідження. В умовах трансформації економіки та наслідків світової фінансової кризи основним стратегічним ресурсом економічного зростання є трудовий та інтелектуальний потенціал людини, який реалізується за допомогою ефективного функціонування національного ринку праці. Проте ситуація на ринку праці України характеризується як інституційно неврайонована, що проявляється у відсутності ефективних підходів і злагоджених заходів, які могли б забезпечити умови ринкової рівноваги [9, с. 4].

Результати аналізу стану ринку праці в Україні за період 2005-2010 рр. за даними Державного комітету статистики України свідчать про наявність наступних тенденцій у сфері зайнятості населення (табл. 1). Протягом 2005-2008 рр. в цілому спостерігалися позитивні тенденції щодо економічної активності, зайнятості і безробіття населення в цілому і за окремими віковими групами. Проте фінансово-економічна криза суттєво вплинула на стан економіки України і, відповідно, ситуацію на ринку праці. У 2009 р. порівняно з 2008 р. рівень зайнятості населення скоротився на 1,6 в.п., а рівень безробіття зріс на 2,4 в.п. Відбулося зниження економічної активності населення працездатного віку.

Таблиця 1. Рівень економічної активності, зайнятості і безробіття населення України за віковими групами (у середньому за період)

Групи населення	Роки						Відхилення 2010 р. до 2005 р., +/-
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
1	2	3	4	5	6	7	8
Рівень економічної активності населення, у % до загальної кількості населення							
Все населення	62,2	62,2	62,6	63,3	63,3	63,7	1,5
в т.ч. за віковими групами, років:							
- 15-24	40,2	40,8	41,8	43,0	41,9	40,5	0,3
- 25-29	81,4	81,4	82,2	82,2	80,6	79,9	-1,5
- 30-39	84,2	85,1	85,8	86,1	84,8	84,7	0,5
- 40-49	84,3	84,7	84,5	85,0	83,7	84,6	0,3
- 50-59	64,8	63,4	63,3	63,5	63,2	64,7	-0,1
- 60-70	22,9	21,4	21,6	21,8	23,8	24,1	1,2
Рівень зайнятості населення, у % до загальної кількості населення							
Все населення	57,7	57,9	58,7	59,3	57,7	58,5	0,8
в т.ч. за віковими групами, років:							
- 15-24	34,2	35,1	36,6	37,3	34,5	33,5	-0,7
- 25-29	75,2	75,4	76,5	76,4	72,2	72,0	-3,2
- 30-39	78,6	79,9	80,8	81,5	77,8	78,1	-0,5
- 40-49	78,8	79,6	79,7	79,8	77,0	78,9	0,1
- 50-59	61,6	60,4	60,3	61,0	59,5	61,3	-0,3
- 60-70	22,8	21,3	21,6	21,8	23,8	24,1	1,3
Рівень безробіття, у % до кількості економічно активного населення відповідної вікової групи							
Все населення	7,2	6,8	6,4	6,4	8,8	8,1	0,9
в т.ч. за віковими групами, років:							
- 15-24	14,9	14,1	12,5	13,3	17,8	17,4	2,5
- 25-29	7,6	7,3	6,9	7,0	10,4	9,9	2,3
- 30-39	6,7	6,2	5,8	5,3	8,2	7,8	1,1
- 40-49	6,5	6,0	5,7	6,1	8,0	6,8	0,3
- 50-59	4,9	3,7	4,7	4,0	5,8	5,3	0,4
- 60-70	0,3	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	-0,3

Джерело: Офіційний сайт Державного комітету статистики України// www.ukrstat.gov.ua.

Варто відмітити, що на ринку праці спостерігається суттєва територіальна диференціація рівня зайнятості й безробіття (рис. 1). У 2010 р. вищий рівень зайнятості населення віком 15-70 років спостерігається у містах Києві і Севастополі (відповідно 63,6 і 62 % до всього населення відповідного віку), АР Крим, Дніпропетровській,

Житомирській, Запорізькій, Миколаївській, Харківській, Хмельницькій, Чернігівській областях (від 59,3 до 60,5 %). Найнижчий рівень зайнятості у 2010 р. виявлявся у Івано-Франківській, Тернопільській і Сумській областях (відповідно 52,3; 54,2 та 56 % відповідно).

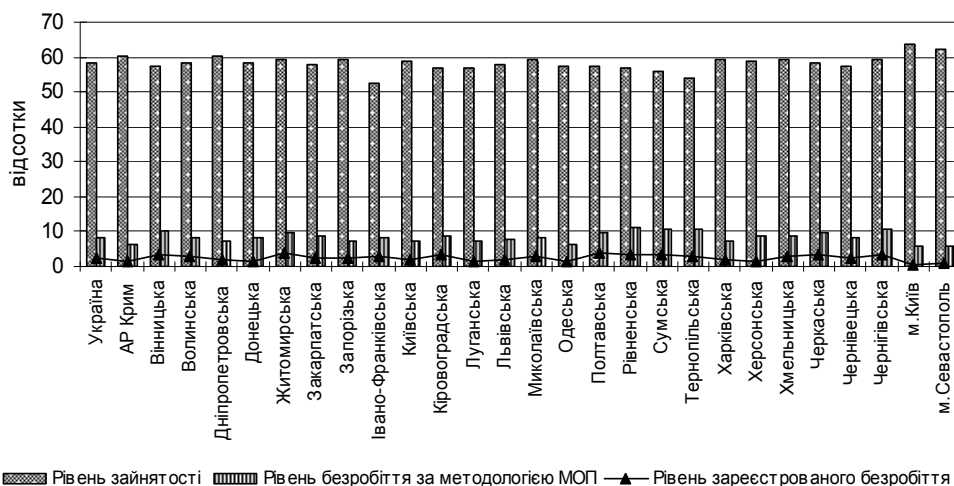

Рис. 1. Рівень зайнятості та безробіття за регіонами України у 2010 р.

Високий рівень безробіття (понад 10 % економічно активного населення у віці 15-70 років) у 2010 р. виявлявся у Рівненській, Сумській, Тернопільській, Чернігівській, Вінницькій областях. В середньому за 2010 р. найвищим був рівень зареєстрованого безробіття у Полтавській (3,9 % економічно активного населення працездатного віку), Житомирській (3,7), Рівненській (3,5), Сумській і Черкаській (3,4) областях, а найнижчий (до 1 %) – у містах Києві та Севастополі.

Існує значна територіальна диспропорція попиту і пропозиції праці (рис. 2). Якщо в середньому по Україні станом на 1.01.2010 р. навантаження не зайнятих трудовою діяльністю громадян на одне вільне робоче місце, вакансію становило 8 осіб, то в Черкаській області – 91, Івано-Франківській – 81, Хмельницькій – 61, Вінницькій – 48,

Кіровоградській – 31, Сумській області – 28 осіб, в той же час у місті Києві відчувається значний дефіцит робочої сили – 2 незайнятих трудовою діяльністю громадянина претендують на 10 вакантних місць.

Проте найбільш гостро економічні, соціальні і психологічні наслідки нестабільності на ринку праці відчуває на собі молодь. Проблематичним сегментом національного ринку праці залишається молодіжний ринок праці. У порівнянні з іншими соціальними групами населення молодь має найбільшу соціальну й професійну перспективу, проте і вагому вразливість. У табл. 1 спостерігаємо динаміку рівня економічної активності, зайнятості та безробіття молоді України за 2005-2010 рр.

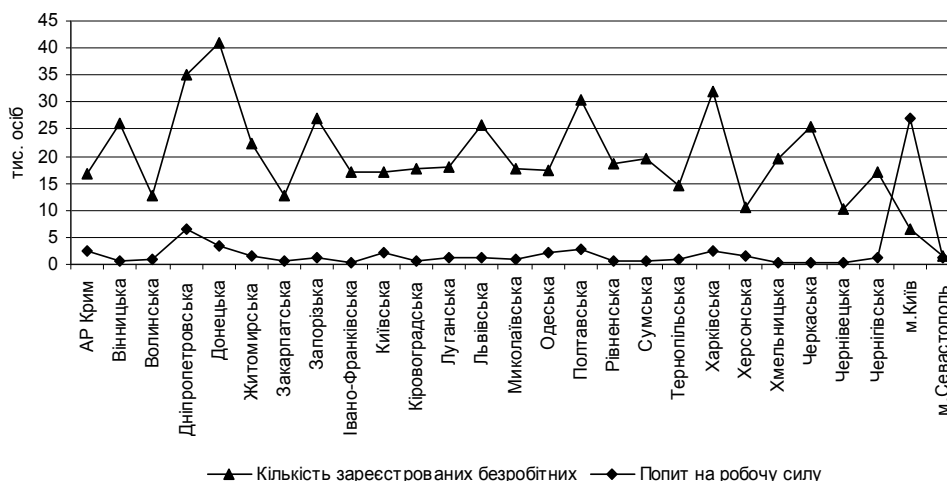

Рис. 2. Попит і пропозиція праці за регіонами України на 1.01.2010 р.

Обсяги зайнятості і безробіття молоді значною мірою різняться за віковими групами і значно відрізняються від середніх даних. Економічна активність населення віком 25-39 рр. залишається високою. Проте спостерігається тенденція до значного скорочення рівня економічної активності молоді віком 25-29 рр. та її зростання серед населення, старшого за працездатний вік. Рівень зайнятості за всіма віковими групами за три останні роки має тенденцію до зниження, але найбільше вона проявляється у віковій групі 25-29 років. Якщо у 2005 році рівень зайнятості молоді віком 25-29 років становив 76,2 %, то в 2010 році він зменшився на 3,2 відсоткових пунктів і дорівнював 72,0 %. В той же час економічна активність населення віком 60-70 років зросла на 1,3 відсоткових пунктів.

На високому рівні утримується частка молоді в структурі безробітних. Найвищий рівень безробіття у 2010 році і високі темпи зростання рівня безробіття спостерігаються у вікових групах 15-24 та 25-29 років (рівень безробіття відповідно дорівнює 17,4 % та 9,9 % за середнього значення 8,1 %).

Причинами сучасних тенденцій розвитку ринку праці є, на наш погляд, відсутність чітких збалансованих пріоритетів і орієнтирів у розвитку економіки, відповідно – непослідовність проведення економічної політики та зниження довіри населення до державної соціальної політики, в тому числі і політики зайнятості; відсутність злагоди у впровадженні основних заходів з регулювання ринку праці, нескоординованість між державою і регіонами та невизначеність функцій в даній сфері; відсутність планування і прогнозування чисельності трудових ресурсів і робочих місць; висока питома вага малокваліфікованої або неprestижної фізичної праці, важких та шкідливих умов праці; недосконалість інституційного механізму управління оплатою праці. Як наслідок – недостатність робочих місць, невідповідність між попитом і пропозицією праці у кваліфікаційному, професійному і територіальному розрізі.

Недостатня зайнятість молоді обумовлена низкою додаткових причин, що зумовлені певними особливостями її соціального статусу і трудової поведінки: відсутністю практичного досвіду роботи молодих фахівців; обмеженою адаптованістю молоді на ринку праці; підвищеними вимогами щодо працевлаштування (prestиж, заробітку), до змісту, характеру і умов праці; невідповідністю запитів молоді та пропозицій роботодавців; розривом між рівнем та якістю отриманої освіти й професійними обов'язками; нераціональною системою підготовки молодіжної робочої сили; інфантілізмом значної частини молоді, що характеризується низькою діловою активністю тощо. Труднощі з працевлаштуванням та невідповідні потреби молоді умови зайнятості в офіційній економіці змушують значну частину молоді займатися нелегальним бізнесом, тінговою діяльністю, що призводить до певних негативних наслідків, спричиняють психологічні зміни (втрачу мотивації до праці, зміну структури ціннісних орієнтацій і падіння престижності легальної зайнятості); збільшують чисельність трудових мігрантів серед молоді.

Отже, молодь на ринку праці знаходиться у гірших умовах щодо можливостей зайнятості порівняно з іншими віковими категоріями економічно активного населення. Найбільш неконкурентоспроможними на ринку праці є такі групи: молодь, яка закінчила або припинила навчання у середніх загальноосвітніх школах, професійно-технічних або вищих навчальних закладах; вивільнені із строкової або альтернативної військової служби; особи, яким надається перше робоче місце; діти-сироти, які залишилися без піклування батьків; особи, яким виповнилось п'ятнадцять років і які за згодою одного із батьків або особи, яка їх замінює, можуть прийматися на роботу. Згідно Закону України "Про зайнятість населення" ці категорії громадян віднесені до таких, що не здатні на рівних конкурувати на ринку праці і потребують соціального захисту. З метою працевлаштування молоді державою створені додаткові гарантії сприяння зайнятості:

- встановлено квоту щодо бронювання робочих місць для молоді (до 5 % загальної кількості робочих місць підприємств, установ і організацій із чисельністю працюючих понад 20 осіб, незалежно від форм власності), у тому числі з гнучкими формами зайнятості;
- передбачено надання дотації роботодавцям для створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітної молоді;
- гарантовано забезпечення молодих спеціалістів першим робочим місцем;
- створено мережу молодіжних центрів праці, основними завданнями яких є забезпечення прав та інтересів молодих громадян на ринку праці; сприяння працевлаштуванню, підготовці, перепідготовці та підвищенню кваліфікації молоді; організація зайнятості молоді у позанавчальний час; залучення молоді до підприємництва, розвитку підприємницьких ініціатив молоді тощо;
- створено умови для професійної орієнтації та професійного навчання.

Проте, на жаль, ефективного державного механізму підтримки молоді до цього часу не сформовано і проблеми щодо продуктивного працевлаштування залишаються невирішеними, що вимагає активізації зусиль щодо побудови ефективних механізмів регулювання ринку праці та удосконалення регулювання зайнятості найбільш вразливих верст населення України в регіональному розрізі.

Зрозуміло, що важливими складовими соціально-економічних реформ, спрямованих на подолання негативних наслідків фінансово-економічної кризи, створення умов для продуктивної зайнятості населення країни та окремих регіонів є поліпшення бізнес-клімату та сприяння розвитку підприємництва, що дозволить створити нові робочі місця, підвищить рівень життя населення. Проте особливої уваги заслуговують заходи, спрямовані на безпосереднє удосконалення функціонування ринку праці на основі раціонального поєднання ринкових механізмів та державного впливу на продуктивну зайнятість, про що наголошується у

резолюції Генеральної конференції Міжнародної організації праці "Вихід з кризи: глобальний Пакт про робочі місця" (від 19.06.2009 р.). МОП запропоновано впровадження певних економічних і політичних заходів урядів держав з метою:

- за можливість, збереження за жінками й чоловіками їхніх робочих місць і підтримання життєздатності підприємств, особливо малих, середніх і мікропідприємств;

- надання підтримки у створенні робочих місць та сприяння активізації інвестиційної діяльності у сектори, що забезпечують розширення зайнятості;

- сприяння прискоренню процесу працевлаштування та вирішення проблем, пов'язаних із дефляцією заробітної плати;

- зміцнення системи соціального захисту з метою забезпечення підтримки доходів і засобів до існування, а також гарантій отримання пенсій;

- прискорення процесу відновлення зайнятості та збільшення можливостей працевлаштування шляхом одночасного впливу на попит на робочу силу й на її пропозицію;

- розвиток професійних навичок робочої сили, так як могли би користуватися попитом як сьогодні, так і завтра [5, с. 5].

В Пакті МОП окреслені і рекомендуються основні напрямки діяльності у сфері праці, які забезпечують встановлення зв'язків між соціальним прогресом і економічним розвитком на принципах:

- зосередження першочергової уваги на питаннях захисту і підвищення рівня зайнятості шляхом створення життєздатних підприємств, надання високоякісних послуг загального користування та формування адекватної системи соціального захисту для всіх в рамках існуючих міжнародних і національних заходів;

- посилення підтримки, що надається вразливим жінкам і чоловікам, які зазнали серйозних збитків від фінансової кризи, зокрема молоді, яка відноситься до групи найвищого ризику, низькооплачуваним і малокваліфікованим працівникам, працівникам, які зайняті в неформальному секторі економіки, та трудовим мігрантам;

- зосередження зусиль на заходах щодо підтримки рівня зайнятості, полегшення процесу переходу з однієї роботи на іншу, а також сприяння доступу до ринку праці для тих, хто не має роботи;

- формування або зміцнення ефективних державних служб зайнятості та інших інститутів ринку праці;

- покращення рівного доступу до підвищення кваліфікації, якісної освіти та якісного навчання з метою підготовки до економічного відновлення, а також розширення можливостей у цій сфері;

- уникнення протекціоністських рішень, а також недопущення руйнівних наслідків дефляційних спіралей заробітної плати й погіршення умов праці;

- сприяння застосуванню основних трудових норм, які підтримують процеси відновлення економіки та робочих місць і зменшують гендерну нерівність;

- забезпечення того, щоб заходи в короткостроковій перспективі відповідали принципам економічної, соціальної та екологічної сталості;

- забезпечення ефекту синергії між державою та ринком, а також ефективне й дієве регулювання ринкових економік, зокрема нормативно-правового середовища, яке надає можливість створювати підприємства, забезпечувати їхню життєздатність і сприяє зайнятості в різних секторах економіки;

- участі МОП разом з іншими міжнародними установами, міжнародними фінансовими інститутами і розвиненими країнами у зусиллях щодо посилення узгодженості політики та зростання обсягів надання допомоги й підтримки найменш розвиненим країнам, країнам, які розвиваються, та країнам із перехідною економікою з обмеженим фіскальним і політичним простором для впровадження антикризових заходів [5, с. 3-4].

В контексті міжнародних стандартів у сфері соціально-трудових відносин, дотримання основоположних принципів і прав у сфері праці, сприяння гендерній рівності, стимулювання розвитку соціального діалогу для подолання негативних тенденцій функціонування ринку праці України в сучасних умовах варто акцентувати увагу на головних засадах удосконалення державного регулювання зайнятості:

- визначити пріоритети економічного і соціального розвитку, розробити стратегію і програми продуктивної зайнятості вразливого верст населення;

- розмежувати повноваження державних і регіональних органів влади щодо регулювання ринку праці;

- удосконалити систему постійного моніторингу ринку праці в регіональному і галузевому розрізі;

- запровадити систему прогнозування і планування чисельності і професійно-кваліфікаційної структури попиту і пропозиції робочої сили;

- переглянути напрями та рівні професійно-кваліфікаційної підготовки з урахуванням прогнозу соціально-економічного розвитку, попиту і пропозиції на ринку праці;

- запропонувати нові професійні стандарти з метою підвищення якості професійної освіти на основі запитів роботодавців;

- розробити дієві, диференційовані за віком програми профорієнтації молоді та організувати професійно-пропагандистські кампанії відповідно до потреб ринку;

- розробити та запропонувати до впровадження концепцію безперервної освіти як умови зростання конкурентоспроможності країни в цілому і окремих її регіонів.

Досягнення продуктивної зайнятості населення потребує постійного професійно-кваліфікаційного розвитку робочої сили, удосконалення професійної компетентності працівників, що вимагає створення якісної системи безперервної освіти. У сучасному світі найрізноманітніших професій, коли вимоги до працівників швидко змінюються і доводиться вирішувати проблему розширення своєї професійної компетенції, переходу до нової сфери діяльності, профорієнтація виступає необхідною пов'язуючою ланкою між людиною, системою професійної підготовки і роботодавцем, і є важливим напрямом реалізації активної політики зайнятості.

На сучасному етапі система професійної орієнтації населення не забезпечує належної ефективності формування, відтворення та збереження трудового потенціалу, не сприяє формуванню системи безперервної освіти, а тому потребує суттєвого удосконалення організаційної структури. В плані заходів з реалізації Концепції державної системи професійної орієнтації населення на період до 2011 року підвищується відповідальність всіх інституційних суб'єктів ринку праці, освітніх навчальних закладів різних рівнів за соціально-економічну спрямованість профорієнтаційної роботи [7]. Професійне самовизначення молоді людини може бути ефективним лише за умови створення і функціонування єдиної, стійкої й динамічної системи профорієнтації в межах державної політики зайнятості на всіх рівнях управління (підприємство – регіон – суспільство), спрямованої на оптимальне поєднання особистих орієнтацій, бажань людини й суспільних потреб. Вважаємо, доцільним було б створення департаменту взаємодії державної служби зайнятості з ринком освітніх послуг з метою планування професійної орієнтації і професійного навчання на основі прогнозних балансів трудових ресурсів.

Реалізація окреслених напрямів вдосконалення механізму державного регулювання ринку праці в комплексі зі створенням економічних умов досягнення продуктивної зайнятості дозволить покращити ситуацію на ринку праці, змінити поточне регулювання ринку праці на превентивне, що передбачає прогнозування стану ринку праці та стратегічне планування, аналіз і контроль виконання планів, їх поточне коригування, вивчення регіональних диспропорцій на ринку праці.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В умовах ринкової економіки проблема працевлаштування в першу чергу пов'язана з вибором і оволодінням професією (спеціальністю), яка є затребуваною на ринку праці. Щоб вибір професії задовольняв особисті і суспільні інтереси, варто виходити з оцінки обставин очікуваного, прогнозованого майбутнього, довготривалих тенденцій у розвитку процесів на ринку праці і в сфері зайнятості. Тому механізм саморегулювання ринку праці в умовах трансформаційного суспільства потребує адекватного підтримуючого державного втручання. Ефективне

співвідношення механізмів регулювання ринку праці потребує моніторингу, аналізу ситуації на ринку праці в регіональному, галузевому і професійно-кваліфікаційному розрізі, стратегічного прогнозування на довгостроковий період, а також відповідної профорієнтації населення, націленої на неперервну професійну освіту.

Список використаної літератури:

1. *Авдеев Л.Г.* Державна система професійної орієнтації населення: методологічний аспект // Ринок праці та зайнятість населення. – 2009. – № 3. – С. 42-47.
2. *Анішина Н., Тимошек Т., Верба Д.* Регулювання створення робочих місць у контексті економічної політики України в сучасних умовах // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 4. – С. 9-15.
3. *Близнюк В., Покришук В.* Проблеми управління ринком праці і зайнятості населення в контексті соціальної політики Європейського Союзу // Україна: аспекти праці. – 2002. – № 7. – С. 3-6.
4. *Бондарчук К.* Профорієнтація як складова відтворення людського потенціалу в Україні // Україна: аспекти праці. – 2007. – № 7. – С. 26-34.
5. Вихід з кризи: Глобальний пакт про робочі місця, прийнятий Міжнародною конференцією праці на її 98-й сесії (Женева, 19 червня 2009 р.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ilo.org/public/english/region/europro/budapest/download/gjp_ukrainian.pdf
6. *Гаркавенко Н.* Напрямки вдосконалення політики зайнятості населення у ринкових умовах // Україна: аспекти праці. – 2008. – № 6. – С. 26-32.
7. Концепція державної системи професійної орієнтації населення: Постанова Кабінету міністрів України від 27.01.1994 № 48. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=48-94-%EF>.
8. *Корчун М.* Шляхи підвищення економічної активності та зайнятості молоді на ринку праці України // Україна: аспекти праці. – 2008. – № 1. – С. 35-39.
9. *Мазурок П., Шахно А.* Особливості формування соціально-інституційного ринку праці у трансформаційній економіці України // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 5. – С. 3-10.
10. *Махсма М.* Світові тенденції трансформації зайнятості населення в умовах глобалізації економіки // Україна: аспекти праці. – 2007. – № 4. – С. 10-15.
11. *Міненко В.Л.* Методологічні аспекти збалансування ринкових і державних механізмів регулювання ринку праці // Зайнятість та ринок праці. – 2010. – Вип. 23. – С. 3-18.
12. *Онкієнко В., Ємельяненко Л.* Вплив наслідків фінансово-економічної кризи на ринок праці України // Демографія та економіка праці. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Rarpsu/2010_15/Onikienko_Emel'yanenko.pdf.
13. *Пономарьова О., Біденко Т.* Реформування системи зайнятості в Україні для забезпечення конкурентних переваг національного ринку праці // Україна: аспекти праці. – 2011. – № 2. – С. 11-17.
10. *Рябоволик Т.Ф.* Генезис трансформації змісту категорії зайнятості в умовах розвитку сучасних ринкових відносин // Наукові праці КНТУ. Економічні науки – 2010. – вип. 17 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Npknktu_e/2010_17/stat_17/21.pdf
11. *Ткаченко В.* Орієнтири вибору професії у період економічної кризи // Зайнятість та ринок праці. – 2009. – Вип. 21-22. – С. 158-173.
12. *Федоренко В.Г.* Ринок праці в Україні та економічні тенденції в умовах світової економічної кризи // Економіка та держава. – 2009. – № 1 (73). – С. 4-5.

ОБІХОД Світлана Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Житомирського державного технологічного університету

Наукові інтереси:

- економіка праці,
- психологія управління,
- мотивація і стимулювання персоналу